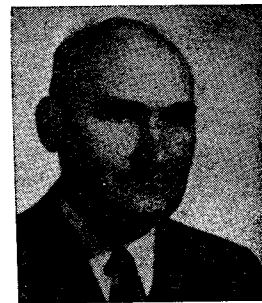

DP 50 kiskapacitású digitális alközpont működésének nyomonkövetése diagnosztikai programcsomag segítségével

KESSELYÁK PÉTER—VARGA GÁBOR

BHG Fejlesztési Intézet

ÖSSZEFOGLALÁS

A cikk egy olyan diagnosztikai programcsomagot ismertet, amely mikroprocesszor vezérlésű kiskapacitású digitális alközpont működésének folytonos, valós idejű ellenőrzésére alkalmas. Mivel a nagyközpontokéhoz hasonló diagnosztikai programok alkalmazása nem lehetséges gazdasági és hardware okokból, azért a software nyújtotta diagnosztikai lehetőségeket kellett jól kihasználni, és amely kinyomtatható protokollt szolgáltat a központ restartjai után, valamint működése során tízpercenként. Ezek a protokollok adatokat szolgáltatnak a hívásfeldolgozás egyes fázisaiban az elvégzendő processzor feladatok felgyülemléséről vagy hiányáról, PCM időresek, hívástárak, városi fővonalak szabad vagy foglalt állapotáról. Tájékoztatnak ezenkívül a processzor szabadidejéről és különféle hiba szimptóma kódokat képeznek, ha szükséges. A protokoll számadatai és kódjai lehetővé teszik az alközpont aktuális működési állapotának felmérését és a forgalmi terhelés becslését. Diagnosztikai szótár segítségével a protokollok tartalma segíti a hiba behatárolást és karbantartást. A hiba-szimptóma kódokat a kezelőkészleten ki lehet jeleztetni.

1. A diagnosztikai programcsomag alkalmazásának célja

A mikroprocesszoros vezérlés nyújtotta gépi intelligencia lehetővé tette, hogy a DP 50 alközpont a saját működését valós időben, szoftver útján ellenőrizze. Az ellenőrzés célja kettős:

- Egyrészt folyamatos képet kapni a központ üzemvitele során végzett hívásfeldolgozási és egyéb, belső processzási folyamatok elvégzésének menetről, a forgalmi viszonyokról;
- Másrészt az üzemvitel és karbantartás érdekében feltárni a processzási szűk keresztmetszeteket, az esetleges feladattorlódásokat, időzavarokat, az erőforrások túlzott kihasználtságát vagy kihasználatlanságát.

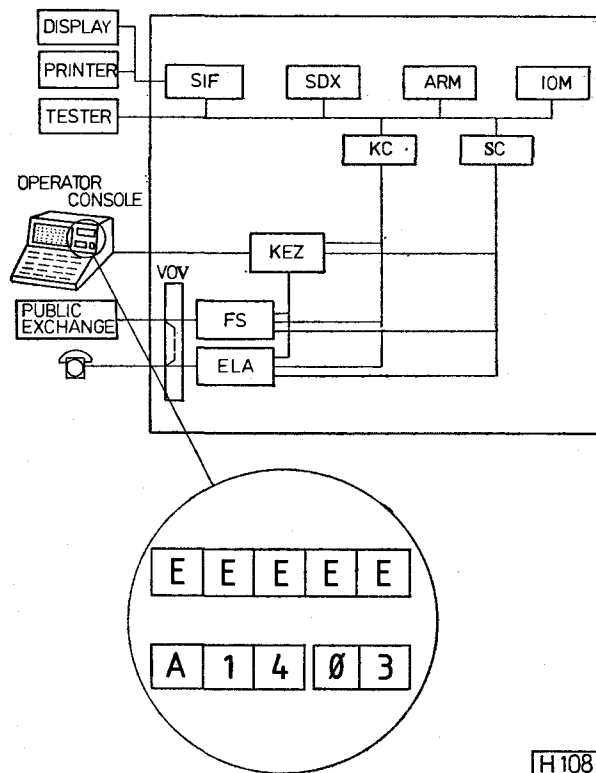
2. Primér diagnosztikai információbázis, mint új szolgáltatás

Mivel az alközpont forgalmi igényfeldolgozó képessége rendkívül nagy és igen dinamikus (a feldolgozás sebessége kilencszerese a maximális igénybeérkezési sebességnek) azért normális működési körülmények között forgalmi okokból az alközpont „sebezhetetlen”. Ha tehát a processzási folyamat mégis „szűk keresztmetszet”, időzavar, torlódás, telítettség, vagy valamilyen erőforrás teljes kihasználatlansága mutatkozik, az a köz-

KESSELYÁK PÉTER

A Szegedi Tudományegyetem matematika-fizika szakán 1958-ban szerzett diplomát. 1959 óta a BHG Híradástechnikai Vállalat fejlesztő mérnöke. Államközi műszaki-tudományos együttműködés keretében éveken át dolgozott szakértőként Dél-Kínában, majd Kubában híradástechnikai gyártmányok trópusállósági és megbízhatósági vizsgálatait végezve.

E témában számos szakmai cikk és konferencia-előadás szerzője. Tagja az Európai Minőségügyi Szervezet és az IEC 56. Megbízhatósági Szakbizottságai hazai munkacsoportjának. Fő érdeklődési területe a rendszermegbízhatóság, beleértve ennek hardware- és software összetevőit. A hibakapacitás, mint új renyszermegbízhatósági jellemző bevezetéséért megkapta az Európai Minőségügyi Szervezet 1983. év dívját.

H 108-1

1. ábra. DIPEX 50 digitális alközpont blokkdiagramja perifériákkal együtt. Az ábra jelöléseinek magyarázata: SDX=8085-ös μ -n alapuló központi vezérlő egység; ARM=12K adattároló egység; IOM=46K programtároló egység; KC=Kodek vezérlő áramkör; SC=Letapogató áramkör; KEZ=Kezelői áramkör; FS=Fővonalis szerelvény áramkör; ELA=Mellék szerelvény áramkör; VOV=Vonalváltó áramkör; SIF=Soros interface áramkör. Egy „alarm” jelzés megjelenítése a kezelőkészleten például: „EEEE”=üres kijelző; „A14”=14-es hibakód (a 14 sz. EPROM hibás); „03”=3 hiba-szimptóma van regisztrálva (a kijelzendő hibalista hossza)

Beérkezett: 1985. IX. 20. (#)

pontban levő hibára utal. A szoftver ellenőrző folyamat által feltárt ilyen rendellenességeket szoftver által generált hibaszimptómáknak nevezzük.

A diagnosztikai programcsomag futtatása során nyerhető információk és hibaszimptómák — közös néven primér diagnosztikai információ bázis — az üzemvitel és karbantartás számára olyan új szolgáltatást jelentenek, amelyekhez hasonló korábbi gyártmányainkban nem állt rendelkezésre. A programcsomag szolgáltatásainak igénybevételéhez kezelőkészletre és/vagy mátrixnyomtatóra van szükség.

Az alközpont blokkdiagramját és az információk kezelő készleten való megjelenítési módját az 1. ábra mutatja.

3. A programcsomag részei

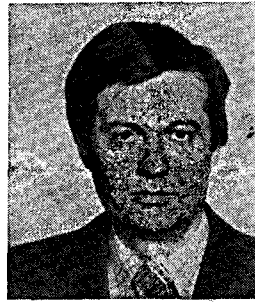
A programok egy része a rendszer inicializálásakor, illetve restart alkalmával aktivizálódik. Ellenőrzi magának az inicializálási folyamatnak helyes lejárásodását, ezenkívül pl. ellenőrzi a RAM és EPROM memória területek hibamentességét és hiba esetén regisztrálja a hibás integrált áramköri tok sorszámát. A gyűjtött diagnosztikai információk az inicializálás (restart) végén akkumulátoros RAM területen tárolva maradnak a következő inicializálásig. A kezelőkészlet kijelzőjén megjeleníthetők, nyomtató csatlakoztatása esetén pedig ezen kívül automatikusan kinyomtatásra kerülnek.

A programcsomag nagyobbik része üzemszerű működés alatt, a processzor minden egyes 10 ms működési ciklusának főidejében, annak elején fut és a 10 ms ciklusidőnek mintegy 20-%át foglalja el. Ezek a programok figyelik a rendszer esetleges túlterhelését, a különböző munkák várakozási listájának sorhosszát, az erőforrások foglaltságát, az időzítéseket és az egyes processzálási feladatok végrehajtásának időtartamát. Szükség esetén alarm-számlálókat léptetnek és hibaszimptóma kódokat generálnak. A gyűjtött adatok akkumulátoros RAM területre való elmentése és kinyomtatása 10 perces (10,65 perces) ciklusban történik. Ez idő alatt $255 \times 255 = 65\,025$ db 10 ms működési ciklus fut le a rendszerben. A keletkezett hibaszimptóma kódok az aktuális 10 perces adatgyűjtési ciklus folyamán (kinyomtatásuk előtt) a kezelőkészlet kijelzőjén megjeleníthetők, a ciklus végén azonban az aktuális RAM területről törölődnek. Természetesen, ha a hibajelenség továbbra is fennáll, akkor a következő 10 perces adatgyűjtési ciklus elején a hibaszimptóma kódok azonnal újra képződnek, így mód van az állandó és időszakos hibák megkülönböztetésére.

4. A gyűjtött adatok

A diagnosztikai programok a következő fajta információkat gyűjtik:

4.1. Figyelik a processzálás dinamikáját, vagyis az úgynevezett várakozási listák hosszát: mintavételesen megszámlálják azt, hogy a processzálás minden 255. 10 ms alapciklusán belül hány hívás vár helyi, illetve bejövő irány-

VARGA GÁBOR

Diplomáját 1976-ban a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Kar Műszertechnika Ágazatán szerezte. Diplomamunkájának témája elektromechanikus rendszerek megbízhatósági értékelése volt. 1976 óta a BHG Híradástechnikai Vállalat dolgozója. 1979-ben szakmérnöki oklevelet szerzett. Jelenleg a BHG Fejlesztési Intézetében telefonközpontok megbízhatósági kérdéseivel foglalkozik.

ból a kezelőre (HVL, VL, SVL listák), hány hívás vár bontásra (BONT), továbbá minden egyes 10 ms alapciklusban azt, hogy a kapcsolatfelépítés különböző szakaszaiban levő — még fel nem dolgozott — hívásigények összesen hány processzálási részfeladat elvégzésére vannak (SCHEDULER tábla, SCHT).

Tekintettel a már említett tényre, miszerint a munkáknak a várakozási listákról való kivétele, azaz a processzálás sebessége jóval nagyobb a lehetséges maximális igénybeérkezési sebességnél (a munkák listákra való feliratkozásának maximális sebességénél), a sorhosszak kritikus megnövekedése forgalmi okokból lehetetlen. Ha valamely sorhossz mégis kritikus mértékben megnő, az egyértelműen hibára utal. Fogalmas időszakban hasonlóan hibára utal az, ha valamely sorhossz tartósan nulla.

A programok meghatározzák a listákon levő munkák 10 ms-ként, ill. 255×10 ms-onként megszámlált értékeinek 10 percen belüli halmozott összegét (S) átlagérték képzése céljából, valamint nagyság szerint osztályozzák a mért sorhosszakokat (0, 1, 2, 3—4, 5—8, 9—16 és >16 kategóriákba) és meghatározzák az egyes kategóriákhoz tartozó előfordulási gyakoriságokat. Az így letapogatott gyakorisági spektrum esetleges rendellenességeiből, mint hibaszimptómákból a processzálás dinamikai egyensúlyának megbomlására, különféle hibákra lehet következtetni.

4.2. A diagnosztikai programok másik csoportja a központ statikus működési egyensúlyát, a hardver és szoftver erőforrások foglaltságát figyelik. Ide tartozik pl. az alközpont városi fővonalainak (FŐVON), a beszédkapcsolatokhoz rendelt PCM időrés-párokknak (IRF) és hívástáraknak (HTF), valamint az időzítések óratablájának (ORATS) foglaltsági vizsgálata. A nyert adatokból a távbeszélő forgalom mértéke is meghatározható.

Ebben az adatsorozatban is meghatározásra kerül a foglalt erőforrások számának halmozott összege (S) átlagérték képzése céljából, valamint az időrés-pár foglaltság gyakoriság eloszlása. Ezen kívül a programok megadják a 10 perces adatgyűjtési időszakban mért minimális és maximális foglaltsági számot (M, X) és ezek gyakoriságát (NM, NX), továbbá azt, hogy az előre beállított min. és max. alarm-küszöbszinteket hány letapogatás alkalmával lépte túl a rendszer (AM, AX alarmszámlálók tartalma). Ha pl. a minimum alarmszint beállított értéke 0, akkor AM az erőforrás-

fajta foglaltságmentes állapotának gyakoriságáról tájékoztat. AM magas értéke forgalmas időszakban egyértelműen hibára utal.

4.3. A diagnosztikai programok harmadik csoportja a 10 ms processzási ciklus aktuális maradékidejét figyeli a programvégrehajtás 6 egymást követő fázisának végén. Minden egyes fázisra vonatkozóan meghatározásra kerül a

10 ms-ként mért maradékidők halmozott összege (S) átlagérték számítás céljából, valamint a minimum és maximum értékek (M, X) és azok gyakorisága (NM, NX). Az utolsó fázisban ezen kívül van egy AE alarmszámláló, amely akkor számol, ha a maradékidő egy előre beállított kritikus szint alá csökken. A maradékidő eloszlásának letapogatása céljából további 5 különböző maradékidő-küszöbszintj számláló (V, NV) állítható be.

```

VSUP:  C 0177      R 12                               9h 29
        S 000002
VSCHT:  S 00004E      32 00   16 00   8 00   4 00   2 02   1 4A
V8ONT:  S 000008      32 00   16 00   8 00   4 00   2 00   1 08
SVL:    S 000000
OL:     S 000003      32 00   16 00   8 00   4 00   2 00   1 03
HVL:    S 000000

VHTF:   C 0177
        S 000341      AX 00   AM 00   AE 00   M 02   NM 0044   X 06   NX 00DE

FOVON:  C 0177
        S 034811      AX 00   AM 00   AE 00   M 02   NM 489F   X 05   NX 1857

VIRF:   C 0177
        S 03514B      AX 00   AM 00   AE 00

        0 0000      1 0000      2 4C8C      3 3523      4 585A
        S 2071      6 0387      7 0000      8 0000      9 0000
        10 0000     11 0000     12 0000     13 0000     14 0000     15 0000

DRATS:  C 0177      M 08   NM 4403   X 0C   NX 0EA1

VMR11:  C 0177
        S 3F35AF      AE 01   M 30   NM 0001   X 41   NX 0C02

VMR12:  C 0177
        S 3A8A9E      AE 01   M 26   NM 0004   X 3C   NX 75F1

VMR13:  C 0177
        S 36509E      AE 01   M 19   NM 0001   X 39   NX 0C5C

VMR14:  C 0177
        S 3395CB      AE 01   M 15   NM 0001   X 35   NX 7842

VMR15:  C 0177
        S 30FCt4      AI 01   M 10   NM 0001   X 33   NX 1338

VMRID:  C 0177
        S 2E806A      AX 00   AM 00   AE 01   M 0E   NM 0001   X 31   NX 87FD
        U 24   NV 0128   V 27   NV 0157
    
```

H108-2

2. ábra. 10 perces működési ciklus protokollja forgalmas órán belül. Az ábra jelöléseinek magyarázata:

R: a restart-számláló aktuális értéke; VSUP C: az aktuális 10 perces adatgyűjtési időszak protokolljának sorszáma a legutolsó restarttól számítva; VSCHT: az aktuális 10 perces adatgyűjtési szakaszban a SCHEDULER listán jelentkező hívásfeldolgozási feladatok mennyiségére vonatkozó táblázat; S: a jelentkező feladatok számának halmozott összege; 32 nn, 16 nn, ... 2 nn, 1 nn; 10 ms-ként egyszerre jelentkező feladatok maximális számának gyakorisági spektruma;

VIRF: foglalt időrések statisztikái: S: 10 ms ciklusonként foglaltnak talált időrések számának 10 percen át halmozott összege, átlagos foglaltság meghatározása céljából; AX: maximum alarm, időrés-foglaltsági telítettség előfordulásainak száma, ahol telítettség a következő esemény értendő: „az összes időrés foglalt folyamatosan 2,5 másodpercen keresztül”; AM: minimum alarm, az időrések foglaltságmentességének előfordulási száma, ahol foglaltságmentességen a következő esemény értendő: „2,5 má-

sodpercen keresztül egyetlen időrés sem foglalt” 0 nnnn, 1 nnnn, ..., 15 nnnn: 0,1, ..., 15 időréspár egyidejű foglaltságának gyakorisági spektruma 10 ms-kénti letapogatás alapján; VMRID: A processzor 10 ms ciklusonkénti maradékidejére vonatkozó statisztikák: S: 10 ms ciklusonként mért maradékidők 10 percen át halmozott összege, átlagérték meghatározása céljából; AX, AM: maximum, ill. minimum alarm, a megfelelő küszöbértékek átlépésének gyakorisága; M, NM: a 10 perces adatgyűjtési periódusban mért minimális maradékidő számértéke és előfordulási gyakorisága; X, NX: a 10 perces adatgyűjtési periódusban mért maximális maradékidő számértéke és előfordulási gyakorisága; V 24, V 27: tetszőlegesen választott maradékidő-küszöbértékek, 125 µs többszöröseiben kifejezve, a maradékidő-eloszlás „szondázása” céljából; NV: azon 10 ms ciklusok száma, amelyekben a maradékidő nem haladta meg a választott küszöbértéket;

Megjegyzés: A protokollban található szám adatok mind hexadecimálisak

A processzálás egyes fázisainak végrehajtásában jelentkező idő-anomáliákból következtetni lehet a központ esetleges rendellenes működésének forrásaira.

4.4. A diagnosztikai programcsomag a 4.1—4.3. pontokban felsorolt adatokon túlmenően képes bizonyos hibaszimptóma kódokat automatikusan generálni. Ilyenek:

- Hibás EPROM tok sorszáma (CHECK-SUM ellenőrzés alapján);
- Hibás RAM tok sorszáma;
- Maradékidő szintje kritikus;
- Várakozási listán 16-nál több munka van (listánként külön);
- Erőforrások maximálisan foglaltak (telítettség, erőforrásfajtánként külön).

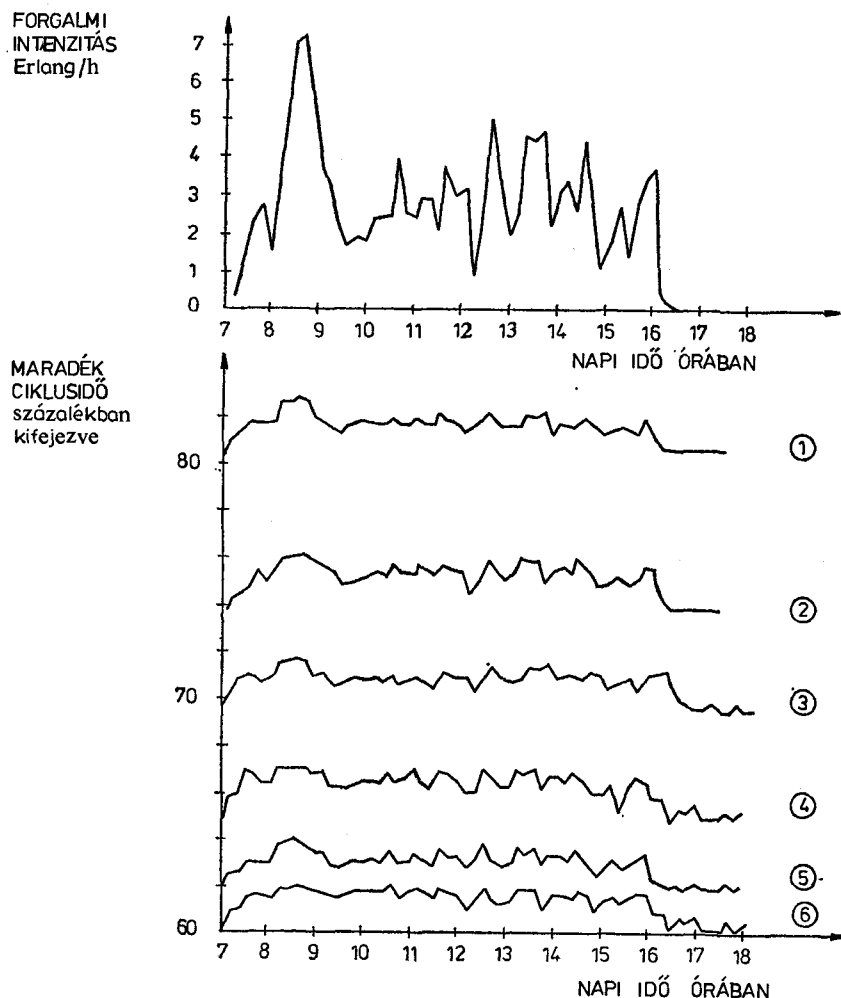
A hibaszimptóma kódok egy külön listára íródnak fel az aktuális 10 perces adatgyűjtési ciklus során és

a kezelő készlet kijelzőjén gombnyomásra kétjegyű kód formájában megjeleníthetők az 1. ábra szerint. A hibaszimptóma kód képződését közösített lámpajelzés adja tudtul a kezelőnek.

5. Nyomatott protokollok

Sornyomtató csatlakoztatása esetén a diagnosztikai programcsomag inicializáláskor, majd üzemszerűen 10 percenként protokollt nyomtat. Az üzemszerű protokoll tartalmát a 2. ábra és a hozzáfűzött magyarázat mutatja.

A protokollok azonosítása a legutolsó inicializálás (restart) kinyomtatott sorszámaival történik, ami egy 1-byte-os hozzáférhetetlen számláló tartalma (R, nn.)

H108-3

3. ábra. A processzor maradék idejének alakulása a forgalmi intenzitással összevetve. Az ábra számjelzéseinek magyarázata:

1. időellenőrzési pont: vizsgáló programok végrehajtása után
  2. időellenőrzési pont: időzítő programok végrehajtása után
  3. időellenőrzési pont: kezelői munkatábla feldolgozása után
  4. időellenőrzési pont: csengető- és hangjelzéseket vezérlő programok végrehajtása után
  5. időellenőrzési pont: scheduler munkatábla feldolgozó program végrehajtása után
- Végző maradék idő mérése: hívástár generálás után és befejezve az aktuális feladatokat

Ezen kívül azonosítótól szolgál még a legutolsó inicializálástól számított 10 perces adatgyűjtő ciklusok lefutott száma is, ami ugyancsak kinyomtatásra kerül (C, nnn). A kinyomtatott számadatok hexadecimálisak.

Megemlítjük még, hogy az ismertetett diagnosztikai programcsomagon kívül a rendszer tartalmaz egy úgynevezett POST MORTEM DUMP programot, amely automatikus restart előtt kinyomtatja a regiszterek, programszámláló, stack pointer és fontosabb memória területek megszaktítás pillanatában érvényes tartalmát, aktuális kezdőcímetek stb. — off-line hibaelemzés céljára.

6. A diagnosztikai programcsomag üzemszerű futtatásának tapasztalatai

A 2. ábra egy kis kapacitású DP 50 alközpont forgalmas órából származó 10 percének protokollját mutatja. Érdekes megfigyelni, hogy a VSCHT scheduler munkatáblán mindössze 2 db 2,5 másodperces letapogatási szakaszban fordult elő egyidejűleg maximum 2 munka és $4AH=74$ alkalommal maximum 1 munka. Mivel egy 10 perces adatgyűjtési periódus során a letapogatási szakaszok száma 255 (és minden szakaszban 255 db 10 ms ciklus kerül letapogatásra), így 179 db 255-ös letapogatási szakasz esetében a program egyáltalán nem talált munkát a scheduler táblán, azaz a munkák számának maximuma 0 volt.

Megjegyezzük, hogy 4-nél több munkát egyszerre még nem tapasztaltunk a SCHEDULER táblán, ugyanakkor az alarmszintet egyszerre 17 vagy annál több munka jelenti. Mindez a processzálas rendkívüli dinamizmusát bizonyítja.

Még jobb a helyzet a többi várakozási listákkal kapcsolatban: a VBONT listán pl. 8 alkalommal, a VL listán 3 alkalommal maradt 1—1 munka a következő 10 ms ciklusra. Az SLV és HVL listákon egyáltalán nem fordult elő munka az aktuális 10 perc alatt. Ezt onnan tudjuk, hogy a csupa zérusból álló gyakorisági spektrumot a program nem nyomtatattatja ki.

A protokoll következő három tétele (VHTF, FÖVON, VIRF) a hívástárak, fővonalak és időrészpárok foglaltsági spektrumát mutatja. A lefoglalt erőforrások száma 2 és 6 között mozgott, az AX, AM alarmszámlálók mind nullát mutatnak. Mindegyik tételnél az S összegből hexadecimális/decimális off-line konverziós program segítségével kaphatjuk meg a foglaltság átlagértékét. Tapasztalat az, hogy az alközpontba bekapcsolt városi fővonalak száma rendkívül erősen korlátozza a többi erőforrás foglaltságát is, mivel kis alközpontban a helyi forgalom alig számottevő.

A protokoll VMRI1—VMRI5 és VMRI6 tételei a processzálas maradékidejének alakulásáról tájékoztatnak. Az AE=01 alarmszámláló érték jogos és megengedett, mivel minden egyes 10 perces adatgyűjtési ciklus végén, az utolsó 10 ms működési ciklusban a gyűjtött adatokat kinyomtatás céljából akkumulátoros RAM területre kell elmenteni és ez 65 025 eset közül 1 esetben küszöbszint alá csökkenti a maradékidőt. Egyébként a protokollból látható, hogy az M minimum

értékekhez tartozó NM gyakoriságok számszerűen jóval kisebbek, mint az X maximum értékekhez tartozó NX gyakoriságok. A tapasztalat azt mutatta, hogy normális körülmények között a maradékidő eloszlása sarkítottan aszimmetrikus: az átlagérték egészen a maximum közelében van. Ennek oka az, hogy a diagnosztikai programok csak minden 256-odik 10 ms ciklusban futnak hosszabban az átlagosnál, míg az alapfunkciók elvégzésének futásideje állandó és erre a bázisra szuperponálódik rá a véletlenszerűen beérkező forgalmi igények kiszolgálási ideje, márpedig ilyen igények a 10 ms ciklus ismétlődési gyakoriságához képest igencsak „ritkán” érkeznek.

A 3. ábra a processzálas maradékidő átlagértékét és a forgalmi intenzitás egy napi alakulását állítja egymás mellé. Minden 10 ms ciklus első fázisában a diagnosztikai programok kerülnek végrehajtásra. E programok szerkezete olyan, hogy nagyobb forgalmi intenzitás letapogatása rövidebb ideig tart, ami kiegyenlítőleg hat a processzálas cikluson belüli időtartamára s így a maradékidőre is. E kompenzáció olyan erős, hogy a forgalmi intenzitás növekedtével a processzálas össz-ideje abszolút értékben sem növekszik, hanem csökken — az adott esetben a 10 ms ciklusidőt 100%-nak tekintve — 0—2%-kal.

A processzálas 2.—6. fázisában a hívásigények és ezzel kapcsolatos belső munkák feldolgozása — az adott forgalomintenzitási tartományban — mindössze további 1%-on belül befolyásolja a maradékidő alakulását.

Ha tehát a maradékidő a ciklusidő 3%-ánál jobban eltér az átlagostól, akkor az adott forgalmi viszonyok mellett ezt az eseményt hibaszimptomának kell tekinteni.

A processzálas dinamikáját és időben bő redundanciáját mutatja az a tény is a 3. ábra szerint, hogy a maradékidő átlagértéke a forgalomintenzitástól alig függ: nagy stabilitást mutatva állandóan 60% körül mozog. (58%, +3%, —0%)

Meg kell jegyezni, hogy a diagnosztikai programcsomag által szoftver úton generált adatok és hibaszimptomák egyenként általában nem adnak elegendő információt a hiba helyének és okának pontos behatárolásához; ehhez több különböző hibaszimptóma együttes értékelésére és összegegyeztetetőségi (konzisztencia-) vizsgálatára van szükség. Ilyen értékeléseket egy külön dokumentáció, az alközpont hibaszótára tartalmaz.

7. Véggöveztetés

A DP 50 digitális alközpont bemutatott diagnosztikai programcsomagja bepillantást enged a processzálas szoftver-folyamatába és annak megbízhatósági tartalékai, lehetővé tesz bizonyos fajta forgalom mérését, statisztikai adatokat szolgáltat, képes alarmszámlálót léptetni és hibaszimptóma-kódokat képezni. Az általa generált primér diagnosztikai információbázis segítséget nyújt az üzemvitel és karbantartás számára a forgalmi terhelések és hibák helyének és okának behatárolásához.